

HANDREIKING DOORSTROOM NIEUWKOMERS



Wereldschool de Vlinder

Markerichtersveld 1

7327 JH, Apeldoorn

Telefoon +31 55 200 2336

E-mail info@wereldschooldevlinder.nl

Inleiding.....	2
De overstap naar regulier onderwijs.....	3
Een nieuwkomer in de groep.....	5
Onderwijsbehoeften	6
Trauma.....	7
Onderwijsprogramma en methoden EOK.....	9
Praktische tips en leermiddelen	11
Bijlage I Stroomschema overstap.....	16
Bijlage II Stappenplan Spelling.....	17
Literatuurlijst.....	18

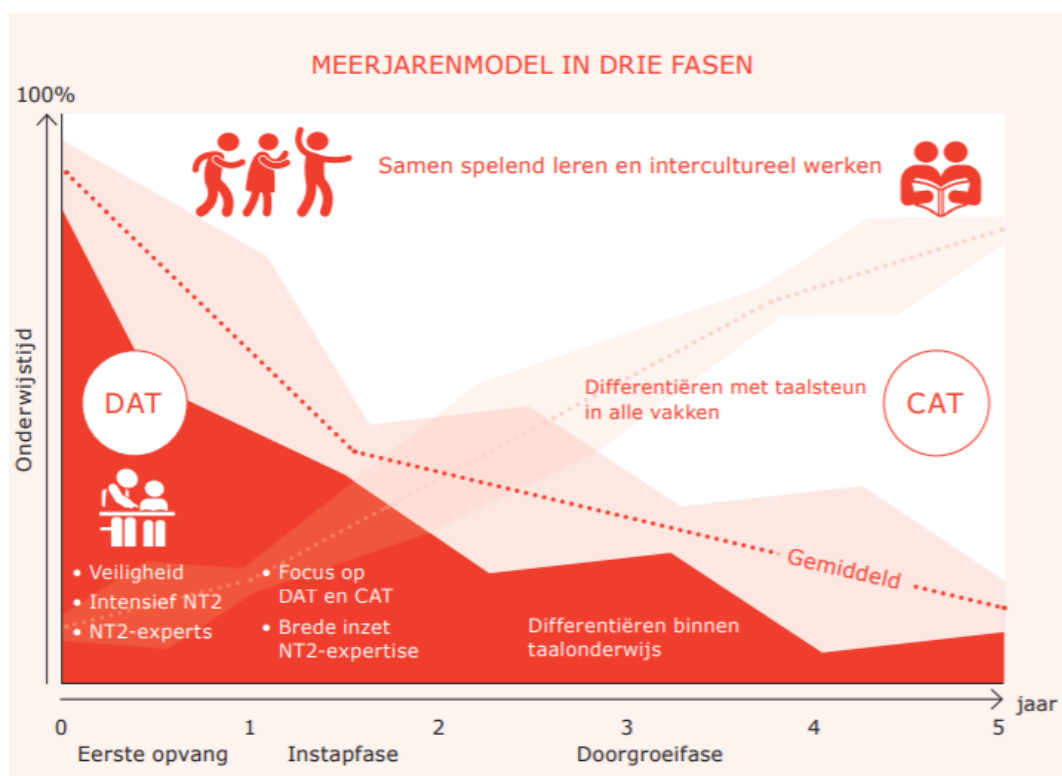
Inleiding

Wereldschool De Vlinder in Apeldoorn is een school voor nieuwkomers. Hier wordt het onderwijs afgestemd op de tijdelijke specifieke onderwijsbehoeften van deze leerlingen. De meeste nieuwkomers stromen na één jaar uit naar het regulier basisonderwijs. Deze handreiking biedt achtergrondinformatie en geeft praktische tips over het vormgeven van het onderwijs aan nieuwkomers wanneer zij uitstromen.

Het streven is om leerkrachten handvatten te bieden voor het realiseren van een doorlopende ontwikkeling voor nieuwkomers.

De overstap naar regulier onderwijs

In het eerste jaar leert een nieuwkomer om zelfredzaam te worden in het Nederlands; communiceren in de dagelijkse taal. Volgens de Schrijfgroep van Taallectoren (2017) duurt een gemiddelde tweede taalverwerving vijf jaar. Wanneer een nieuwkomer uitstroomt, na één jaar, heeft de leerling nog extra taalondersteuning nodig bij het leren van de schooltaal (CAT) in alle vakken. Zie figuur 1.



Figuur 1: Lectoren Initiatief Professionalisering Taalonderwijs Nieuwkomers (2017, p. 42)

Zodra een leerling 'klaar' is voor de overstap zal de overstapbegeleider van de eerste opvangklas contact opnemen met de vervolgschool. Zie het [stroomschema](#) op onze website.

Er wordt een afspraak gemaakt voor een 'warme overdracht'. In de warme overdracht komen te volgende gesprekspunten aan de orde;

- Onderwijsbehoeften van een leerling;
- Individueel ontwikkelingsplan met hierin een beschrijving van de ontwikkeling en doelen voor volgende periode;
- Praktische tips NT2 onderwijs;
- Geschikte leermiddelen.

Aan het einde van het gesprek worden afspraken gemaakt voor de wenperiode.

Rapport

Wanneer leerlingen verhuizen naar een andere gemeente is niet direct duidelijk wat de vervolgschool gaat worden. Ouders ontvangen een uitgeprint ontwikkelingsplan, groeigrafiek of rapport uit Kijk! die zij aan de nieuwe school kunnen aanbieden. Wanneer de vervolgschool bekend is, zal Wereldschool De Vlinder het overdrachtdossier klaarzetten in het leerling administratiesysteem Parnassys.

Een nieuwkomer in de groep

In de wenperiode zal een nieuwkomer, één dag per week in de groep komen. Het doel van één dag meedraaien, zal vooral het 'in contact komen met Nederlandse kinderen' zijn. Door deze contacten zal de nieuwkomer meer Nederlands, horen en gaan spreken. De interactie met Nederlands sprekende kinderen speelt een belangrijke rol in het stimuleren van de mondelinge taalvaardigheid van een nieuwkomer. Deze belangrijke bijdrage kunnen de nieuwe groepsgenoten bieden voor een nieuwkomer.

Wat bied je een nieuwkomer aan op deze dag?

Laat de nieuwkomer vooral meedoen met alles wat de groep ook doet. Het belangrijkste is dat de nieuwkomer zijn mondelinge taalvaardigheid in het Nederlands, verder gaat ontwikkelen. Een nieuwkomer kan aansluiten bij een instructiegroep die al bestaat. De leerkracht van de Vlinder zal voordat de nieuwkomer start, het niveau per vakgebied doorspreken, zodat er bepaald kan worden waar de nieuwkomer kan aansluiten. Aparte instructies inplannen zijn nog niet nodig. Lukt het helemaal niet om de nieuwkomer mee te laten doen? De leerkracht kan ervoor zorgen dat de nieuwkomer materialen meeneemt waarmee de nieuwkomer zelfstandig kan werken.



Tip: Zorg voor een maatje op deze wendagen; een leerling die de nieuwkomer kan helpen.

Leerlingen die instromen en alleen nog de dagelijkse taal beheersen, kunnen geneigd zijn om niets te zeggen en zelfs bang zijn om iets fout te zeggen. In een pedagogisch klimaat waarin leerlingen ervaren dat het niet erg is om fouten te maken, zullen zij ruimte voelen om te participeren. Naast een veilig klassenklimaat is het opbouwen van een goede relatie tussen leerling en leerkracht cruciaal voor het durven spreken in de klas.



Tip: Je kan bijvoorbeeld af en toe een woord in de moedertaal zeggen, zoals het begroeten van een leerling.

Volgens Hajer (2016) is het nodig, om goed af te stemmen op nieuwkomers/anderstaligen, dat lessen voldoen aan een aantal voorwaarden. Deze drie factoren zijn doorslaggevend:

- Begrijpelijk, rijk en betekenisvol taalaanbod;

Het taalaanbod is afgestemd op het niveau en op de voorkennis van de leerlingen. De leerkracht controleert op begrip en ondersteund taal met visueel materiaal.

- Gelegenheid tot taalproductie; (bijvoorbeeld met een coöperatieve werkvorm)
- Feedback op vorm en inhoud van taaluitingen.

Onderwijsbehoeften

Iedere leerling is uniek en heeft eigen talenten en behoeften. Uit praktijkervaring valt op, dat er een aantal onderwijsbehoeften zijn, die in het algemeen overeenkomen bij alle nieuwkomers. De onderwijsbehoeften inspiratielijsten van Runeman (2011) zijn daarnaast geraadpleegd.

De leerling heeft nodig;

- Instructie met gebruik van concrete materialen, voorbeelden, picto's en visuele ondersteuning;
- Verlengde en extra taalinstructie die aansluit bij het ontwikkelingsniveau;
- Mogelijkheden om moedertaal in te zetten;
- Opdrachten die via pre-teaching reeds voorbereid zijn;
- Steun- of uitlegkaarten met spellings- en/of grammaticaregels;
- Leeractiviteiten die uitdagen tot taalproductie en interactie;
- Meer tijd om de leerstof tot zich te nemen;
- Feedback die duidelijk en concreet gegeven en verwoord wordt;
- Een persoonlijk woordenboek waarin nieuwe woorden komen te staan;
- Groepsgenoten die een leermaatje kunnen zijn.

Een leerkracht nodig die:

- Het spreektempo aanpast;
- Strategieën modelt: denkt hardop en verwoordt de denkstappen;
- Aanmoedigt om hulp te vragen;
- Pre-teaching organiseert voorafgaand aan de klassikale instructie;
- Ondersteuning biedt door samen hardop te lezen;
- Kennis heeft van leerlijnen en tussendoelen;
- Weet welke leerstof essentieel is en kan versnellen;
- Controleert of de leerling werkelijk begrepen heeft waar iets over gaat;
- De leerling niet als eerste de beurt geeft bij de groepsinstructie;
- Leerlingen leert dat fouten maken mag.

Sociaal-emotionele onderwijsbehoeften:

- Een leerkracht nodig die de leerling sociale regels aanleert;
- Een omgeving nodig die zo voorspelbaar mogelijk is, consequent en betrouwbaar;
- Opdrachten of taken nodig die: zorgen voor succeservaringen en ontspanning;
- Een leerkracht die stimuleert om contact te zoeken met andere kinderen en hierin begeleidt;
- Een leerkracht die een ander kind betreft bij het samenwerken en samenspelen en de interactie tussen kinderen begeleidt en stimuleert;
- Een leerkracht die de taal van emoties samen met de leerling uitbreidt; beginnend met de vier basisemoties; boos, bang, blij en verdrietig.

Trauma

Volgens Coppens en Schneijderberg (2016) is een trauma een reactie van mensen op een ingrijpende gebeurtenis. Trauma heeft intense fysieke en emotionele effecten.

De hogere delen in de hersenen kunnen zich niet goed ontwikkelen bij een trauma. Hierdoor hebben deze kinderen een ontwikkelingsachterstand op het gebied van executieve functies, last van gebrekkige geheugenfuncties en verloopt hun taalontwikkeling vertraagd. Wanneer een leerling opvalt in gedrag of juist teruggetrokken is, is het van belang om eerst in gesprek te gaan met ouders. Er kan zo meer inzicht ontstaan over traumatische ervaringen die een leerling heeft opgedaan en over de thuissituatie. Leerlingen met een trauma leren vaak niet van correcties of beloningssystemen. Het leren van oorzaak en gevolg wordt belemmerd door het trauma. Om tot leren te kunnen komen is een laag stressniveau nodig.

- Traumasensitief werken heeft drie pijlers;
- Veiligheid bieden;
- Relaties stimuleren;
- Emoties en gedrag hanteren (Augeo Magazine, 2016).

Een leerkracht kan helpen bij het reguleren van stress, door duidelijke routines en rituelen en zelf voorspelbaar te zijn. Maar ook door het creëren van een veilige plek waar een leerling tot rust kan komen. De leerkracht kan zelfregulatie vergroten door het ondersteunen van de ontwikkeling van executieve functies (Coppens en Schneijderberg, 2016). Bijvoorbeeld met de kaarten van 'Wijzer in executieve functies' (Houtman & Losekoot, 2017) kunnen oefeningen worden gedaan waarbij deze functies ontwikkeld worden. Zo kan de leerkracht de veerkracht van een leerling vergroten.

Door het opdoen van positieve ervaringen kunnen nieuwe verbindingen aangelegd worden in de hersenen. Het maken van neurale verbindingen kost veel herhaling en tijd. Voor de leerkracht is het belangrijk om dit te erkennen en hier geduld voor op te brengen (Coppens en Schneijderberg, 2016).

Praktische tips voor traumasensitief onderwijs:

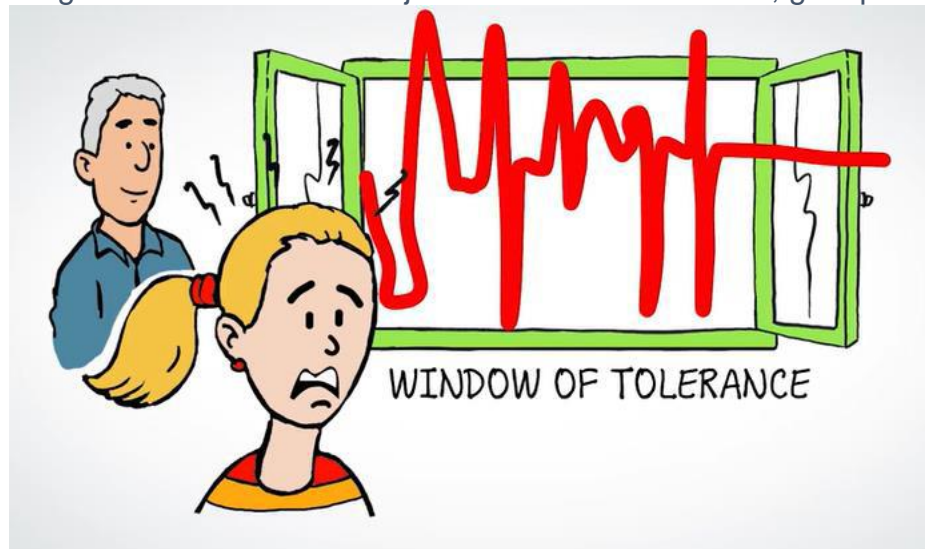
Vergroot het gevoel van controle door voorspelbaarheid;

- Rustige muziek bij overgangsmomenten, (klassieke muziek met hartslagverlagend effect (< 84 beats per minuut);
- Visuele tijdsaanduiding (zandloper etc.);
- Nieuwe dingen leren, richten op hun toekomst;
- Straal optimisme en vertrouwen uit;
- Stimuleer kinderen om dromen en wensen voor de toekomst te hebben.

Tips om op een veilige manier te begrenzen:

- 'Connect before correct';
- Richt je op het beheersen van de stress van een kind en niet op het beheersen van het probleemgedrag;
- Focussen op aanleren van gewenst gedrag i.p.v. afleren van ongewenst gedrag;

Zorg dat een kind eerst in zijn Window of Tolerance is, geef pas daarna een consequentie;



Kijk naar de animatie van Augeo (2020)

Kijk naar de animatie van Augeo (2020)

- Time-in i.p.v. time-out (veilige plek, EHBO-koffertje met friemeldingen);
- Versterk het gevoel van controle van het kind door ze de keuze te geven tussen twee consequenties;
- Benoem gevoelens en gedachten achter het gedrag.

De schoolmaatschappelijk werker is een belangrijke partner en kan een brug slaan tussen school, ouders, leerling en hulpverlening. Vooral het preventief inzetten is een succesfactor. We hebben gemerkt dat huisbezoeken enorm bijdragen aan het opbouwen van een vertrouwde relatie waardoor het samenwerken met ouders beter gaat. Cultuursensitieve intermediairs (tolken) kunnen worden ingezet door de school of SMW via Kemi <https://kemi.cc>. Naast traumasensitief onderwijs is het aan te raden om bij aanhoudende klachten deskundigen in te schakelen die ondersteunen bij de begeleiding van het verwerkingsproces van een trauma. De SMW en CJG kunnen hierin ondersteunen.

- Lees verder in het boek: Lesgeven aan getraumatiseerde kinderen. (Coppens & Schneiderberg, 2015)
- Volg gratis de online cursus van Augeo "[Steun bieden aan vluchtelingenkinderen](#)"
- Of de cursus '[steun bieden in de klas](#)'.
- Of lees het Augeo magazine: [Iedereen kan traumasensitief werken](#).

Onderwijsprogramma en methoden EOK

Om goed te kunnen aansluiten bij een doorstromende nieuwkomer is het voor de vervolgschool nodig om te weten welke programma's en methoden er zijn gebruikt in het eerste jaar.

Vakgebied	Methode
Mondelinge taalvaardigheid	Rijke thematische contexten, gecombineerd met wereld oriëntatie, wereld vol woorden. Taaldenkgesprekken De taalrondes
Leerlingen leren Nederlands spreken door allerlei activiteiten en opdrachten. Taaldenkgesprekken en taalrondes zijn hier een voorbeeld van. Hierbij is veel aandacht voor interactie tussen leerling en leerkracht en tussen de leerlingen onderling. In <i>Wereld vol Woorden</i> wordt ook nadrukkelijk ruimte gegeven aan de eigen taal van de leerlingen.	
Aanvankelijk lezen	Actief leren lezen Klankgebaren
Leerlingen die al gealfabetiseerd zijn leren vaak versneld, lezen in het Nederlands. NT2 leerlingen profiteren van ondersteunend lezen die op voor-koor-door (RALFI of RALFI-light) wijze wordt uitgevoerd. Het multisensoreel aanbieden met behulp van het klankgebarenalfabet is zinvol voor alle leerlingen.	
Risicolezers	Connect Bouw! Luisterboeken (bijv. Yoleo)
Vanwege de gefaseerde opbouw, herhaling en combinatie van lezen, klanken en schrijven zou het programma van Connect lezen (Smits & Braams, 2019) goed aansluiten bij NT2 leerders.	
Vloeiend lezen	Aanpak LIST, leesbevorderingsproject (Houtveen et al., 2013) Hardopleesaanpak en stilleesaanpak
Uit onderzoek blijkt (Mol & Bus, 2011) dat vooral veel en gemotiveerd vrij lezen een grote bijdrage levert aan taalontwikkeling en leesbegrip. Krashen (2011) toont deze effecten ook aan bij NT2 leerlingen. Leerlingen die het aanvankelijk lezen beheersen starten met het lezen van rijke teksten. Vooral het lezen van serie A en B boeken draagt bij aan leesbegrip omdat hoofdpersonages steeds terugkomen. Het hardop lezen, koorlezen en duolezen ondersteund het begrijpen van teksten. Leerlingen die een hoger leestempo hebben kunnen stillezen in eigen gekozen boeken.	
Leesbegrip	Veel ondersteund lezen in jeugdboeken Lezen van 'coherente tekstsets' (onderdeel FOCUS op begrip) Leescultuur en motivatie
Vooral veel lezen in jeugdboeken draagt bij aan leesbegrip. Op wereldschool De Vlinder hebben leerlingen kennism gemaakt met interessante serie jeugdboeken. Series dragen bij aan leesbegrip omdat personages en onderwerpen terugkomen en bekend worden. Rijke teksten, verbonden aan een langlopend thema kunnen worden ingeleid met een presentatie van foto's met spreekwolkjes die geselecteerd zijn om het begrip te vergroten. Bijvoorbeeld teksten van het jeugdjournaal met daarbij de ondersteunende filmpjes. De presentatie en de tekst wordt herhaaldelijk voorgelezen zodat leerlingen uiteindelijk zelf in staat zijn om te lezen met begrip (Smits & Van Koeven, 2020). Rijke teksten kunnen van makkelijk naar moeilijk worden opgebouwd waardoor leerlingen toewerken naar een hoger niveau (Jager, Adams, 2010).	

Spelling	Zo leer je kinderen lezen en spellen Klankgebaren
Er wordt zowel ingezet op het auditief oefenen als visueel oefenen wat ook wel met woordspecifiek oefenen wordt genoemd. Het oefenen van Nederlandse klanken wordt ondersteund met het klankgebaren alfabet (De Wit, 2016).	
Schrijven	Pennenstreken
Alle losse letters, inclusief twee tekenklinkers, worden in verbonden schrift aangeleerd. Daarbij wordt er gelet op juiste pengreep, schrijfrichting en schrijfhouding.	
Rekenen	Getal en Ruimte Junior (Noordhoff) Rekenkisten nieuwkomers (ABC) Drempelspellen SLO-Wizz Gynzy getal en ruimte
De doelen van ABC Rekenkisten worden ingezet. Instructie wordt ondersteund met concrete materialen wanneer leerlingen nog geen abstracte voorstelling kunnen maken.	
Sociaal- emotionele ontwikkeling	KIJK! (groep 1 en 2) Positive Behavior Support Kindbegrip (module Parnassys) Traumasensitief lesgeven
Er wordt veel aandacht besteed aan een veilig klassenklimaat. Gedragsverwachtingen worden positief geformuleerd en gevisualiseerd. Leerlingen ontvangen 4:1 positieve feedback waardoor zij hun zelfbeeld optimaal kunnen ontwikkelen.	

Volgen en toetsen van nieuwkomers

Wereldschool De Vinder zorgt voor een overdracht met daaraan gekoppeld een individueel leerlingplan of een rapportage van de ontwikkelingslijnen uit Kijk!.

Op onze school worden leerlingen middels observatie en (Boom)toetsen gevolgd. In de overdracht zal de leerkracht aangeven welke vervolgoetsen nodig zijn om af te nemen. In het geval je een methodeonafhankelijke toets van gaat afnemen is het aan te raden de leerling eerst te laten kennismaken met de vraagstelling, door bijvoorbeeld een oefenboekje in te zetten.

Helpende vragen bij het selecteren van een toets

- Wat wil ik weten?
- Kan ik een methodetoets hiervoor inzetten?
- Wat is de toegevoegde waarde van een methode onafhankelijke toets?
- Sluit de toets aan bij de aangeboden leerstof van de afgelopen periode?

Mochten er nog vragen ontstaan, neem dan gerust contact met ons op.

Praktische tips en leermiddelen

Om deze onderwijsbehoeften te vertalen naar de praktijk biedt deze handreiking een aantal praktische tips.

1. Instructie

Nieuwkomers profiteren van expliciete instructie, waarbij taal ondersteund wordt met gebaren, handelingen, afbeeldingen en of concrete materialen. Het voordoen, samendoen, hardop nadenken van de leerkracht, begeleide inoefening, zijn onderdelen in een instructie die nodig zijn om te komen tot begrip. Een voorbeeld van een model wat effectief blijkt te zijn is het Expliciete Directe Instructiemodel (Hollingsworth & Ybarra, 2019). De leerkracht monitort per fase op begrip.



Figuur 2: (Hollingsworth & Ybarra, 2019, pp. 31)

2. Aanvankelijk en vloeiend lezen

- Sluit aan bij het beginniveau en volg ontwikkeling via tussendoelen van de leerlijn technisch lezen. Stel nieuwe streefdoelen op via deze leerlijn.
- Voor-koor-door instructie, instructietafel, verlengde instructie.
- Voordoen van uitspraak en articulatie, leerling doet na.
- Maak gebruik van materialen van de aanvankelijk leesmethode in de school.
- Laat de leerling daarna vooral veel lezen uit A/B serieboeken en ondersteun met Ralfi.
- Aanpak LIST (Houtveen et al., 2013)

LIST (Houtveen et al., 2013)

- 1 Aantrekkelijk boekenaanbod
De basis van LIST vormt een groot (zeven boeken per leerling) en aantrekkelijk boekenaanbod, zodat er volop keuze mogelijk is.
- 2 Hardopleesaanpak (HOMMEL)
Tussen AVI E3 en AVI M4 lezen leerlingen twintig minuten per dag hardop in duo's.
- 3 Stilleesaanpak (vrij lezen)
Vanaf AVI M4/E4 of bij een hardopleestempo van 100 woorden per minuut nemen de leerlingen deel aan dagelijks vrij lezen.
- 4 Boekpromotie en interactie
Voorafgaand en na beide leesvormen zorgt de leraar voor korte boekpromotieactiviteiten en voor ondersteuning van de boekkeuze.
- 5 Ondersteuning
Leerlingen in beide aanpakken krijgen adequate ondersteuning in de vorm van koorlezen, tutorlezen of herhaald ondersteund lezen.

Leermiddelen:

- Connect of Bouw! (bij stagnerende leesontwikkeling)
- Luisteren en lezen: [Yoleo](#), Luisterbieb of Meeluisterboeken van Zwijssen.

3. Spelling

- Laat de leerling gebruik maken van opzoekboekjes met spellingsregels.
- Maak gebruik van het stappenplan spelling, (zie bijlage III) eerst luisteren dan zien en schrijven; van klanken naar letters.

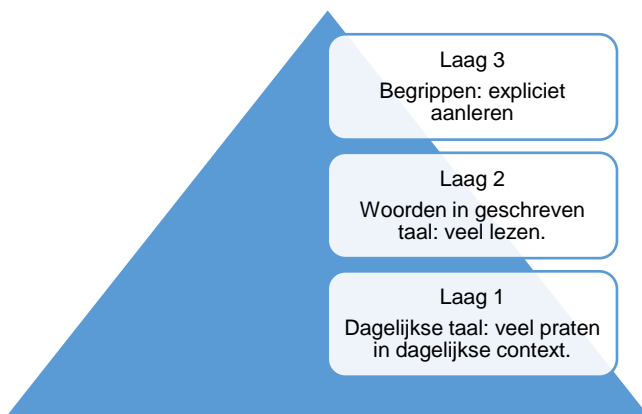
4. Wereldoriëntatie en leesbegrip

- Verzorg **Pre-teaching** voor wereldoriëntatie zoek filmpjes bij teksten, Schooltv, Klokhuis, Jeugdjournaal, Nieuws uit de natuur, of You Tube (met ondertiteling in moedertaal). Teksten voor-koor-door(duo) lezen vooraf als pre-teaching laten lezen. Daarnaast kan de tekst thuis opnieuw geoefend worden, als huiswerk. Betekenissen van nieuwe woorden kunnen voor de les worden opgezocht en genoteerd worden in een persoonlijk woordenschrift/boek.
- **FOCUS op begrip**. Werk met coherente tekstsets. Een tekstset bestaat uit een aantal authentieke actuele teksten over hetzelfde onderwerp, opgebouwd van eenvoudig naar moeilijker. Bij het werken met de teksten maak je gebruik van scaffolding (het ondersteunen van begrip) door het inzetten van filmpjes en foto's voorafgaand aan het lezen van de tekst. Je kunt bijvoorbeeld starten met het jeugdjournaal en daar een keuze maken uit de nieuwsitems (filmpje, evt. foto en korte tekst).
- Volgens O'Reily et al. (2019) speelt het beschikken over **achtergrondkennis** van begrippen een grotere rol dan de kennis van woordbetekenissen. Niet alleen 95% tekstdekking maar vooral het begrijpen van 60% van de begrippen of concepten over een bepaald onderwerp zou

juist leiden tot tekstbegrip.

5. Woordenschat

- Het is vooral nuttig om woorden uit laag drie aan te leren, hier worden begrippen mee bedoeld (Didau, 2016c; Beck et al, 2002). Immers woorden uit laag één leren kinderen al in het dagelijks taalgebruik. Door veel te lezen leren kinderen woorden uit laag twee. Volgens Gibbons (2015) is het leren van woorden geen expliciet maar een impliciet leerproces. Het heeft dan ook weinig nut om alle woorden expliciet uit te leggen in woordbetekenissen (Emmelot et al, 2001). Een woordbetekenis staat namelijk niet vast het is afhankelijk van de context waarin het woord zich bevindt. Het zijn de combinaties van woorden in rijke contexten van zinnen die leiden tot tekstbegrip. Veel voorlezen en lezen over hetzelfde onderwerp zorgen voor rijke flexibele netwerken in de hersenen (Block et al, 2009; Marzano, 2004).



(Didau, 2016c; Beck et al, 2002)

- Laat **woorden terugkomen** in de klas en in het aanbod. Hierdoor is er meer herhaling en kans op inslijpen van nieuwe woordenschat. Bij thematisch aanbod heeft pre-teaching natuurlijk ook des te meer effect, omdat er veel meer kansen voor consolidatie zijn.
- Maak een **woordmuur** in de klas. Zorg dat elke nieuwkomer een **persoonlijk woordenboek** heeft, wat dagelijks ingezet wordt. Indien geletterd in moedertaal, Google Translate inzetten om nieuwe woorden te vertalen. Het is effectief om zowel Nederlands als **de moedertaal** beiden te ontwikkelen. Zorg dat moedertalen zichtbaar een plek krijgen in de klas.
- Laat leerling woordbetekenissen opzoeken in van Dale Junior woordenboek.

6. Aandacht voor moedertaal

- Het door ontwikkelen van moedertaal is belangrijk, tevens voor de ontwikkeling van de Nederlandse taal.

- Inzetten van de moedertaal kan het leren van een nieuwe taal versterken.
- Maak de moedertaal zichtbaar in de klas bijvoorbeeld door, begroeten in moedertaal, welke moedertalen spreken leerlingen in deze klas, verjaardagsliedjes, namen in moedertaal schrijven, boeken in moedertaal.
- De moedertaal is onderdeel van de identiteit van een kind. Waardeer je de moedertaal, dan waardeer je ook de identiteit en de afkomst van een kind.

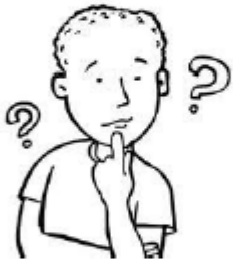
9. Overig

- Een **dagtaak** kan ondersteunen bij het zinvol inrichten van een dag voor een nieuwkomer.
- Koppel een nieuwkomer aan een **maatje**, dat wisselt per vakgebied of dag.
- Indien mogelijk, zorg dat de leerling een **eigen tablet** heeft in de klas. Een nieuwkomer heeft direct toegang tot allerlei hulpmiddelen, bijvoorbeeld voor het opzoeken van woorden, afbeeldingen en relevante filmpjes. Een nieuwkomer is hierdoor minder afhankelijk van de leerkracht en kan sneller eigenaar worden van zijn eigen leerproces.
- **Duidelijk spreken.** De leerkracht spreekt rustig en kan een zin, indien nodig herhalen of met behulp van andere woorden uitleggen. Het gebruik van intonatie en gebaren ondersteunt de taal en draagt bij aan het begrip (Koeven, Kootstra, & Smits, 2016).
- **Taalruimte bieden.** De leerkracht biedt ruimte door denktijd te geven, door stiltes te laten vallen, door het beschermen van beurten, door positieve (non-verbale) reacties op de inbreng van de leerlingen en door het stellen van open vragen (Koeven, Kootstra, & Smits, 2016).

Deze handreiking is een dynamisch document; onderdelen kunnen worden aangepast indien er nieuwe inzichten en ontwikkelingen zijn. Feedback en/of suggesties kunnen worden gestuurd naar; slambrechts@leerplein055.nl.

Zie onze website: [Stroomschema-overstap-van-Wereldschool-de-Vlinder-naar-Stamschool-Apeldoorn.pdf \(wereldschooldevlinder.nl\)](#)

Bijlage II Stappenplan Spelling

1		Horen: Luister naar het woord. Zeg het na.
2		Onderscheiden: Welke klanken of klankgroepen hoor je?
3		Herkennen: Wat is hier lastig aan? Hooft er een regel bij? Welke dan?
4		Schrijven: Praat zachtjes mee terwijl je schrijft.
5		Controleren: Kijk of het woord goed is geschreven.

Literatuurlijst

- Beck, I.L., McKeown, M.G. & Kucan, L. (2002). *Bringing words to life: Robust vocabulary instruction*. New York. Guilford Press
- Cöp, J., & Veldhuizen, J. (2017). *Maak van je school een woordpaleis*. *woordencirkel.nl*.
- Coppens, L., & Schneijderberg, M. (2017). *Lesgeven aan getraumatiseerde kinderen* (2de editie). Amsterdam: SWP Uitgeverij B.V.
- Didau, D. (2016 c). *5 things every new (secondary) teacher should know about reading*. David Didau. <https://learningspy.co.uk/reading/5-things-every-new-secondary-teacher-know-reading/>
- Kootstra, G. J., Smits, A. & E. Van Koeven (2016, 12 juli). *Goed taalonderwijs is goed NT2 onderwijs*. [Blogpost]. Geraadpleegd op 28 januari 2020, van http://geletterdheidenschoolsucces.blogspot.com/2016/07/goed-taalonderwijs-is-goed-nt2-onderwijs_84.html
- Lectoren Initiatief Professionalisering Taalonderwijs Nieuwkomers, Hajer, M., Damhuis, R., Kerkhoff, A., Kuiken, F., & Pichon-Vorstman le, E. (2017). *Ruimte voor nieuwe talenten. Keuzes rond nieuwkomers op de basisschool. Handreiking*. Geraadpleegd op 23 december 2019, van <https://taallectoren.nl/images/pdf/2017HandreikingNieuwkomersLPTNdef.pdf>
- Marzano, R.J. (2004). *Building Background Knowledge for Academic Achievement: Research on What Works in Schools*. Alexandria, VA USA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Azouagh, S. (2017). *Inspectie van het Onderwijs. Expertisegroep Nieuwkomers Primair Onderwijs. Schoolloopbanen nieuwkomers. Een Verkennend Onderzoek naar de Schoolloopbaan van nieuwkomers*. Geraadpleegd op 2-1-2020 van <https://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2017/04/Onderzoeksrapport-schoolloopbaan-nieuwkomers.pdf>
- Inspectie van het onderwijs. (2019). *De staat van het onderwijs*. Geraadpleegd van [file:///C:/Users/Gebbruiker/Downloads/116838_IvhO_StaatvanhetOnderwijs2019_TG+A%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Gebbruiker/Downloads/116838_IvhO_StaatvanhetOnderwijs2019_TG+A%20(1).pdf)
- Jager Adams (2010), M. Advancing our students' language and literacy. The challenge of complex texts. *American Educator* Winter 2010-2011, 3-11.
- Hajer, M., & Hanson, M. (2007). *Open ogen in de kleurrijke klas* (1ste editie). Bussum: Coutinho.
- Houtveen, A.A.M., Brokamp, S.K. & Smits, A. (2013). *Lezen, Lezen, Lezen! Achtergrond en evaluatie van het LeesInterventie-project voor Scholen met een Totaalaanpak (LIST)*. Utrecht: Hogeschool Utrecht.
- Smits, A., & Van Koeven, E. (2021, 10 juni). *Focus op begrip: een handleiding in ontwikkeling*. <http://geletterdheidenschoolsucces.blogspot.com/2020/01/focus-op-begrip-een-handleiding-in.html>.

Smits, A., & Van Koeven, E. (2020). Rijke taal. Taaldidactiek voor het basisonderwijs. Boom Uitgevers Amsterdam.